

Preventivní restrukturalizace – živý pes je na tom lépe než mrtvý lev

Zdroj: shutterstock.com

Finanční obtíže: toto slovní spojení se bohužel v českém businessu začíná skloňovat čím dál tím častěji. Česká republika se ocitá na chvostu členských států EU v úspěšnosti boje s inflací, energetickou krizí i krizí konkurenceschopnosti. Není tudíž překvapením, že máme zpoždění (skoro dvouleté) také s transpozicí nového evropského nástroje pro boj s finančními obtížemi. Jedná se o preventivní restrukturalizaci, kterou zavádí směrnice EU o insolvenční a restrukturalizaci[1]. Avšak již vidíme světlo na konci tunelu. Preventivní restrukturalizace by měla být dostupná českým firmám a podnikatelům počátkem příštího roku.

Formální řešení – insolvence

Jak dnes v českém právním prostředí řešíme problémy businessu spočívající v krizi likvidity, platební neschopnosti, finančních obtížích, hrozcím či již existujícím úpadku? Dlouhodobě existují dvě cesty: tzv. neformální řešení a tzv. formální řešení. Termín formální řešení představuje eufemismus pro insolvenční řízení v režimu insolvenčního zákona. Vstupní podmínkou je stav úpadku[2]. Ten v českém prostředí rozeznáváme buď v podobě (1) platební neschopnosti, tj. neschopnosti hradit závazky nejméně dvěma věřitelům, a to déle než 30 dní po splatnosti, nebo v podobě (2) předlužení, tj. stavu, kdy hodnota majetku je nižší než hodnota závazků. V praxi drtivě převažuje první z podob úpadku; a to pro její snadnější zjištění ze strany věřitelů. **Insolvenční řešení představuje ultimátní možnost. Jedná se o soudní řízení, které je navíc prostřednictvím on-line insolvenčního rejstříku plně veřejné.** Vzhledem k těmto skutečnostem tedy nepatří mezi podnikateli právě k oblíbeným a vyhledávaným řešením finančních obtíží. Jedná se o nutné zlo. Nutné z toho důvodu, že podání insolvenčního návrhu po zjištění úpadku je povinností podnikatelů, resp. statutárních orgánů firmy; a to pod sankcemi, zejména majetkovými. Ani insolvenční řízení však nepředstavuje pouze likvidační cestu (konkurs). **Je možné zvolit i cestu sanační, tj. reorganizaci, která může vést k oddlužení a přežití celé firmy, eventuálně jejího podniku.**

Neformální řešení – restrukturalizace v uvozovkách

Druhou doposud známou cestou je tzv. neformální řešení, které bývá také nazýváno „restrukturalizací“. V širším slova smyslu se jedná o restrukturalizaci provozní (optimalizace operačních činností a procesů, obchodního modelu), restrukturalizaci organizační (personální změny, zejména v managementu), restrukturalizaci finanční v podobě restrukturalizace kapitálové struktury (refinancování, optimalizace kapitálové struktury) a zejména restrukturalizaci dluhu (snížení výše dluhu a odložení jeho splatnosti). Nutností je získání absolutního souhlasu všech zainteresovaných stran. **Neformální řešení nemá v České republice právní rámec a odehrává se na neostře vymezené půdě závazkového a korporátního práva.** Oba posledně zmiňované faktory představují hlavní překážky a rizika neformálního řešení. Pokud se nepodaří získat souhlas všech zainteresovaných, je potřeba se připravit na formální řešení cestou insolvence, navíc s rizikem odpovědnosti za ztracený čas, peníze a za chyby učiněné po cestě.

Preventivní restrukturalizace – konečně legální rámec

Zavedením institutu **preventivní restrukturalizace** se z neformálního řešení stane zákonem upravený a definovaný postup, který odstraní současná rizika neformální „restrukturalizace“. Stane se tak cestou nového transpozičního zákona o preventivní restrukturalizaci, jehož návrh dne 18. 1. 2023 schválila vláda a který je nyní v legislativním procesu s očekávaným datem účinnosti cca 1. 1. 2024. Transponovaná evropská směrnice svůj účel definuje tak, že by **preventivní restrukturalizace měla umožnit dlužníkům ve finančních obtížích i nadále pokračovat v podnikání, a to změnou struktury jejich majetku a závazků nebo jejich kapitálové struktury, včetně prodeje majetku, podniku či provedením provozních změn.**

Preventivní restrukturalizace tedy bude sloužit k revitalizaci firmy, která včas zaregistruje své potíže, avšak u které zatím nenastal úpadek. Prostřednictvím preventivní restrukturalizace se tedy lze v budoucnu vyhnout insolvenčnímu řízení za podmínky, že je firma životaschopnou (jsou u ní dány předpoklady existence *going concern*). **Preventivní restrukturalizace se zahajuje výzvou k jednání o restrukturalizačním plánu**, kterou podnikatel zasílá věřitelům. Jejich fórum si vytváří sám. Ty, jejichž práva (pohledávky) hodlá restrukturalizovat, označí za dotčené strany a usiluje o konsenzus s nimi. **Realizace preventivní restrukturalizace proběhne pokračováním provozu podniku za přijetí kombinace restrukturalizačních opatření. Ty budou definovány nejprve v tzv. sanačním projektu a následně rozvedeny v tzv. restrukturalizačním plánu.** Ten je úhelným kamenem a jakýmsi *fahrplanem* celého procesu. Obsahuje ekonomickou nabídku pro věřitele v podobě konceptu operačního fungování a financování provozu, obchodního modelu, finančního plánu, úsporných opatření, kapitálové struktury a zejména řešení pohledávek věřitelů. **Podobu restrukturalizačního plánu firma projedná (fáze vyjednávání), následně podrobí testu souhlasu věřitelů (fáze hlasování) a v určitých situacích (nikoliv však nezbytně) i testu souhlasu restrukturalizačního soudu (fáze schválení).** Směrnice i náš zákon umožní nově zřizované restrukturalizační justici schválit restrukturalizační plán i v případě částečného nesouhlasu dotčených stran, za splnění zejména podmínky obdržení souhlasu alespoň 75 % hlasů (tzv. *cross class cram down*). Návrh zákona vytváří i **vhodné podmínky pro financování průběhu preventivní restrukturalizace**; a to cestou ochrany pohledávek financierů do budoucna (včetně přesahu do případné insolvence, pokud se záchrana nepodaří). **V rámci preventivní restrukturalizace budou dostupné i nástroje ochrany před věřiteli (kolektivní a individuální moratorium)**, bránící rušení restrukturalizace destruktivními zásahy věřitelů nepodporujících tento proces. Důvodová zpráva k návrhu zákona označuje restrukturalizační proces za hybridní, neboť kombinuje prvky soukromoprávní s prvky veřejnoprávními. Preferuje se soukromoprávní vyjednávání podnikatele s dotčenými stranami před intervencí restrukturalizačního soudu, který do hry vstupuje jen v nutných případech (např. na žádost podnikatele, při maření restrukturalizace či při meritorním posuzování restrukturalizačního plánu).

Míru publicity procesu si určuje sám podnikatel a ta může zůstat nízká v případě dosažení maximálního konsenzu s věřiteli a v případě, že sám podnikatel nebude požadovat zásahy ze strany restrukturalizačního soudu. Případná publicita restrukturalizačního řízení bude realizována nově zřizovaným restrukturalizačním rejstříkem, který je plánován na obdobných principech, jako současný insolvenční rejstřík. Návrh zákona zřizuje i soustavu restrukturalizační justice, opět podobnou systému již fungující insolvenční justice. Další paralelou s insolvenčním řízením je pak institut **restrukturalizačního správce**. Tuto roli budou zastávat **dnešní insolvenční správci se zvláštním povolením.**

K indikaci finančních obtíží zajisté postačí podnikatelům jejich instinkty, výstupy jejich ekonomických oddělení a insolvenční testy na bázi upravených bankrotních modelů. Je třeba zachytit okamžik, kdy ještě nenastal úpadek. Draft zákona dokonce připouští i úvahy ohledně práce s předlužením (nikoliv však s platební neschopností). Preventivní restrukturalizace bude šancí pro přežití v nadcházejícím těžkém období a u těch, kteří již dnes cítí nejistotu, bude dobré se na nové nástroje mentálně adaptovat. **Co může podnikateli ve finančních obtížích pomoci více než legální nástroj umožňující pod dohledem autority soudu dosáhnout možnosti zaplatit méně a později? Vždyť i v Písmu se praví, že živý pes je na tom lépe než mrtvý lev (Kazatel 9,4).**

Adam Sigmund,
advokát, insolvenční správce